

„Lidská přirozenost je od přírody zlá.“ (Slavoj Žižek)

Jaký je člověk? Co je vlastně člověk? Je to tělo s jakousi duší. Tělo s vědomím. Podstatou je tedy myslící složka našeho těla. Toto, řekněme, vědomí může být povahy duchovní (duše jako úlomky nejvyššího bytí) nebo fyzické (duše jako výsledek činnosti mozku a biochemických procesů těla). Nemyslím si, že platí pouze jedna varianta. Je velmi pravděpodobné, že se obě tyto složky v nějakém poměru skládají a vzájemně doplňují, aby vytvořily opravdovou myslící bytost. Bytost, která nebude jenom tvorem s pudy a instinkty, ale vytvoří bytí s potřebami, vůlí a určitou svobodou rozhodování. A duše, lidské vědomí, které tvoří samo bytí, bude složena z mnoha úrovní. Prostupujeme od povrchního vystupování na veřejnosti přes sociální interakce jedince a smýšlení o světě i o sobě samém až po samotný přístup ke všem věcem, až po udržování naděje a různých tužeb, až po chápání existence a jejího smyslu.

Když projdeme všechny "vrstvy člověka", můžeme narazit u jediného muže na arogantního šéfa, nepříjemného rýpavého souseda, nevděčného syna, ucházejícího spoluhráče na tenise, relativně milého vedoucího na dětském táboře, chápajícího a pečujícího manžela, starostlivého otce připraveného kdykoliv pomoci. Teď je na místě zamyslet se, jaký tento člověk je. Je jeho podstata dobrá? Jsou všechny jeho nepříjemné stránky pouze získaným "obalem" přirozeně dobré duše? Nebo je nitro zlé a rozličně prorůstá jednotlivými sférami duše? Vyvíjí se snad duše z původně dobré do podoby přesně opačné?

Pokud vycházíme z duchovní podstaty duše, předpokládáme, že nejvyšší bytí je absolutní dobro. Tudíž je lidská podstata přirozeně dobrá, přirozeně tíhne ke správným postojům a ke všem formám lásky. Veškeré zlo, které se v nás projevuje, je výsledkem vlivů prostředí, ve kterém jsme se pohybovali a ve kterém se nyní nacházíme. Výsledek determinace prostředím a zkušenostmi ovlivní naše budoucí rozhodování a zaujímání postojů k nadcházejícím životním situacím. U některých lidí se nashromáždí negativních vlivů více, a proto se lidskému (nedokonalému) pohledu jeví jedinec zlým. Nic ovšem nevyvrací fakt, že v nitru je tento člověk dobrý. Jeho nitro je pouze velmi dobře zamaskováno.

Opačný pohled na lidskou duši poskytuje hledisko neuroanatomické a biochemické. Je prokázáno, že myšlení a konání může být výrazně měněno změnami v mozku. Znamená to, že o povaze toho kterého člověka rozhodne, jak se utvořil jeho mozek a další signalizační dráhy v jeho těle. Toto východisko nedává možnost jednoznačně určit obecnou pravdu o povaze lidské přirozenosti, pouze dává tušit určitý fatalismus. Za předpokladu, že si svůj mozek neporaníme nebo na něm nebudeme mít nádor, je téměř jisté, že budeme mít právě takovou povahu, jakou máme geneticky naprogramovanou. Z mého pohledu je tento pohled až příliš

fatalistický. Pokud je tenhle striktně vědecký názor něčí filosofií, nevidím smysl jeho dalšího konání. Protože ať už udělá cokoliv, vždy to bude míněno buď zle, nebo dobře. Nemá šanci na vymanění se z osobní rutiny.

V obou pojetích, která byla dosud zmíněna, se vytrácí lidská svoboda, na které si současná společnost tolik zakládá. První ukazuje jen determinismus prostředím a druhý naopak pouze genetiku a biologické pochody. Kde se projevuje lidská vůle? Tíhneme naši volní činností přirozeně k dobru nebo ke zlu? Dokážeme se vůlí přeorientovat? Můžeme vůlí a potažmo rozhodnutí změnit přirozenou podstatu člověka? Může se naše nitro docela zkazít nebo se naopak úplně uzdravit k dobrému?

U duše vycházíme z toho, že když vyšla z dobra, chce se do něj opět vrátit. I přes nové získané vlastnosti a poznatky má snahu jít po správné cestě. A člověk svou vůlí rozhoduje, jestli půjde, kam ho přirozeně jeho duše vede (říká se "kam tě zavede srdce"), nebo jestli půjde jiným směrem. Zde se dostává ke slovu motivace a vůle. Nicméně je třeba zmínit, že i při volbě ušlechtilého cíle nemusí dotyčný zvolit poctivé metody. A dobrými metodami nemusíme dojít ke správnému cíli. Osobně si myslím, že i když se člověk dostane na zlou cestu, svou vůlí se může kdykoliv dostat zpátky.

Zmínila jsem individuální vývoj duše. Už Erik Erikson se zmínil o tom, že se člověk v každém období života rozhoduje mezi dvěma protiklady v chování. Tahle volba může být do jisté míry svobodná, tudíž se člověk svou vůlí a svými zkušenostmi rozhoduje samostatně. Stejně tak se rozhodujeme při každém problému, jakou se vydáme cestou. Volíme dobro, nebo zlo. Zlo, nebo menší zlo. Zde se relativizuje pojem dobra. Pokud se objeví něco lepšího než dobro, pak to dobro je začíná jevit zlým. Když tedy dokážeme zrelativizovat tyto pojmy v souvislosti s věcmi a činy, nemůžeme je spolehlivě užít ani v kombinaci s duší.

Celý svůj život věřím, že je lidská duše (vědomí, nitro) ve své podstatě dobrá (i přes veškerou relativizaci). Na tomto podkladě potom očekávám, že v každém člověku toto dobro je, ať už je sebevíc schované za jeho zlými skutky. Stejně tak se domnívám, že pokud lidsky očividně naprosto podlého člověka vystavíme laskavým podmínkám a bude mít dobré prostředí pro odkrytí svého nitra, uvidíme, že i přes jeho minulost bude vnitřně čistým a milým člověkem.

Na závěr chci ještě uvést jiný pohled. Sokrates řekl, že jediným pravým zlem je nevědomost. Pokud budeme vycházet z této pravdy, věřím, že lidská podstata se bude zdát zlá. Mnoho slavných filosofů došlo k závěru "*Vím, že nic nevím.*" A mimo tuto učenou skepsi se v životě setkáváme s prachobyčejnou hloupostí a nezájmem. Právě toto je přirozené zlo, vyskytující se všude kolem nás. To zlo, které začloňuje přirozená dobrá jádra všech lidí.

Zdroje: Jung, C. G.: Duše moderního člověka. Dostupné na webových stránkách: <http://jlswebs.files.wordpress.com/2008/10/jungduse.pdf>

Počet znaků (bez mezer): 4 686